

POPULÁRNA HUDBA SLOVÁKOV V SRBSKU

Vladimír VALENT ¹

POPULAR SLOVAK MUSIC IN SERBIA

¹ Beograd | Beograd | Београд, Serbia ; mobile: 00381(0)643502799 ✉ Email: valent@tmf.bg.ac.rs • v.valent2008@gmail.com

 Competing interests : The author declare no competing interests.

 Publisher's Note: Slovak Society for Environment stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations. Copyright: © 2021 by the authors.

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

This license allows reusers to distribute, remix, adapt, and build upon the material in any medium or format, so long as attribution is given to the creator. The license allows for commercial use.

 Review text in the conference proceeding: Contributions published in proceedings were reviewed by members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.

ABSTRAKT

Podávajú a oceňujú sa dosahy festivalu novo komponovanej populárnej hudby slovenského etnika v Srbsku. Poukazuje sa na nositeľov speváckych uznání, na autorov prvých cien skladieb a textu. Naznačujú sa klady v hudobnej tvorivosti a kultúre ako i význam toho pre život, postavenie a udržateľnosť spoločnosti v etnicky zložitom prostredí.

KLÚČOVÉ SLOVÁ: komunita, populárna hudba, dejatelia

ABSTRACT

The achievements of the festival of newly composed popular music of the Slovak ethnic group in Serbia are served and appreciated. It is pointed out to the holders of singing recognitions, to the authors of the first awards of compositions and lyrics. The strengths of musical creativity and culture are indicated, as well as the importance of it for the life, status and sustainability of the community in an ethnically complex environment.

KEYWORDS: community, popular music, actors

ÚVOD

Súčasťou ľudského života sú spev, tanec, hudba a počas stretaní i prejavy citov, nálady, potešenia, rozčarovania a smútku až nádeje a obáv. Ide o individuálne a kolektívne činy, o tvorivosť národa a jednotlivcov venujúcich sa oslavám ľudského ducha a o kultivovanie a úpravy okolia a na vysokom stupni o jeho ochranu i udržateľnosť. V tom zmysle hudba nie je neutrálna v duchovnom živote jednotlivca a v jeho spoločnostiach. Vďaka i tomu je hudba univerzálnym dorozumievacím prostriedkom, ktorým oslovuje človeka od narodenia, počas jeho života a s ním i rozlúčke a je svojim znením a ozvenami všadeprítomná a zrozumiteľná na všetkých miestach bývania človeka. Niet národa, ľudskej skupiny a ani jednotlivca, ktorí počas života nezaspievajú, nezatančia a vhodným nástrojom a jeho hudbou dodatočne nepomôžu oslavám radosti a utišeniu útrap života. Preto spev, tanec a hudba

sú súčasťou života všetkých spoločností ľudu a národov zároveň i ich poznanie, odlišnosti a udržateľnosti svojbytnosti – identity.

HUDOBNÉ SÚŤAŽENIE A ÚČASTNÍCI

Populárne (hudobné) skladby ponúkajú najširšej verejnosti zábavu, rozptýlenie a rekreáciu človeka. K tomu estetickými a umeleckými hodnotami vplývajú, pôsobia na zážitok, zmysli a vnímanie kultúry^{1,2/} a tak uspokojujú očakávanie sledovateľov vytvorených diel a obecnstvu i sprostredkujú hodnoty a cibra mu estetické názory a potreby. K tomu navodzuje príjemnú atmosféru a tak ponúka predpoklady i pre relaxovanie osoby. Vytvárajúc zvláštne zážitky a atmosféru, hudba je súčasťou masovej kultúry. Zabezpečuje sa to podanými (hudobnými) skladbami, rytmom, melódiou tiež obsahmi a posolstvami v textoch. Ide tu o úžitkový výrobok slúžiaci ukojeniu základných ľudských potrieb v plnení estetickej, umeleckej, socializačnej až terapeutickú funkcie. Osobite o tom svedčia i obsahy v textoch skladieb. Ako je to praxou vo svete, texty skladieb (podaných i na hudobných festivaloch) sú venované láske, vzájomnosti, túžbam, nádejam, spomienkam na mladosť, zábavám, oslavám ľudských stretaní, človekovmu životu a jeho každodennostiam, okoliu a tam ako spoločenským tak i prírodným dianiam.

V Srbskej republike (SRB) slovenská komunita, jej verejný dejatelia a jednotlivci snažia sa, od príchodu na to územie, nielen tvoriť, podporovať ale i zoskupovať, zapisovať, zdokumentovať a pre budúce generácie zachovať bohatstvo hudobnej tvorivosti ľudu a jednotlivcov. Z takého postojú roku 1970 v Selenči (AP Vojvodina, SRB) zrodila sa idea a potom i festival spevu a hudby tunajších Slovákov. Chápanie a rozvoj spoločnosti vplýval na obsahy i toho festivalu a na jeho podobu spoločenským a osobite hudobným dianiam. Festival sa zo súťaže (počnúc rokom 1970) o slovenskú ľudovú pieseň menil vďaka (tam) zaradovaniu skladieb ľudovej a populárnej hudby. Roku 1980 Organizačný výbor festivalu a stretnutí hudobných zánietencov slovenskej komunity určil, že sa tie hudobné stretnutia a súťaže menia v celo menšinový festival Slovákov v Juhoslávii a následne v Srbskej republiky (SRB) a to tak, že to bude súťaž novovytvorených skladieb populárnej (zábavnej) hudby s pomenovaním Zlatý kľúč. V tom postavení a predvedeniami skladieb festival trvá po dnes.

V minulosti festival bol podrobený niekoľkým realizáciám mimo Selenče. Skrze pandémie 19 roku 2020 festival vystal. Vďaka odobreniu úradných orgánov Srbska v Selenči 17. októbra 2021 udial sa, po poradí, 40. festivalových skladieb populárnej hudby Slovákov v Srbsku.

Pravidlá festivalu Zlatý kľúč od autorov žiadajú, aby texty a prednesy skladieb boli v slovenčine a na festivale i prvýkrát podané verejnosti. Festival sa tak stal hudobným dianím, ktoré už vyše 710 predvedených skladieb vlastní slovenská komunita, jej kultúra a verejnosť. Autormi ponúknutých nôt a textov skladieb sú Slováci zo Srbska. Predovšetkým to boli a to sú amatéri. To určuje i nádych, tempo, dynamiku a akosť ponúknutých skladieb na festivale s pomernou vyváženosťou, v piesňach a tým aj v hudbe, durovej a mólovej toniny^{3/}. Zanedbávajúci je počet skladieb ponúknutých na súťaženie univerzitne (hudobne) vzdelanými autormi. Taký jav je, mienim, nielen následkom záujmu autorov hudby o festival, ale i počtu Slovákov žijúcich v Srbsku^{4,5/}. Niektorí autori skladbami, spievaním, úpravami nôt a aranžmánmi skladieb pre 5÷ 9 členný orchester, už viac krát sú účastníkmi na festivale. K tomu, a s malými výnimkami, dominujúca väčšina autorov a spevákov sú slovenského pôvodu i občanmi Srbska.

Autori skladieb a Organizačný výbor festivalu Zlatý kľúč sa snažia a dbajú o kvalitný prednes skladieb a vokálnych kvalitách spevákov - interpretov skladieb a o orchestre. Za následok to má, že na festivale ako speváci dominujú, predovšetkým mladé osoby lokálne známe a akosťou hlasu a prednesu dokázané v lone slovenskej menšiny v SRB. To interpretáciám skladbe, vďaka zvoleným úpravám skladieb a orchestru sprevádzajúcejmu nástup spevákov, prednesom zabezpečuje žiadanú, skôr očakávanú, úroveň. Výnimkami toho sú menej skúsení a trémou poznačení speváci.

Výber skladieb a spevákov uprednostňujú a žiadajú nielen (budúca) popularita skladieb, ale i priame vysielanie skladieb/piesní rádiom a televíziou. To je vyhovujúce pre RTV Vojvodina z Nového Sadu. Podobné platí i pre lokálne rádio obce Báč (do ktorej patrí osada Jelenča) a rádio a TV vysieláče zariadenia, s programom i v slovenčine v osadách Stará Pazova, Kovačica a Báčsky Petrovec (s vysielanými vo viacerých, lokálnych, rečiach).

Pre interpretáciu skladby zvolenie speváka nevyklučuje profesionálov. Do takých výnimiek patrila už nebohá Kvetoslava Benková z Báčskeho Petrovca. Po dnes nečasto, do prednesu sú zapojení: Boris Babík zo Starej Pazovy, tenor Belehradskej opery, potom PhD Slovenka Benková-Martinková, dirigentka z Báčskeho Petrovca a Selenčan PhD Juraj Súdei, starší.

Na počiatku organizovania festivalu dominovali rytmy valčíka, tanga a často tam bol i foxtrot. Doba a hudobná tvorivosť v súčasnosti i tunajších autorov skladieb usmernila na zosúladenie ich tvorivosti s vo svete populárnymi skladbami poznačenými chytľavými i ľubozvučnými melódiami, a ako je to už prax, i s takými refrénmi opakujúcimi melódiu a jej lyriku. Patria do toho i sólové sekcie syntetizátora, harmoniky, gitary, violončelá a často i saxofóny v orchestre. Vďaka tomu festival Zlatý kľúč, podľa môjho poznania a názoru, tak charakterizuje i popularizovanie spevu, hudby a melódie ľahkého, najčastejšie nerýchleho tempa, a tanečné skladby súčasnej populárnej hudby.

Októbra 2021 v Dome kultúry v Selenči/Srbsko odznel 40. ročník festivalu slovenskej populárnej hudby Zlatý kľúč^{6/}. Počas 40 ročnej existencie na festivale sa podávalo najčastejšie 12 skladieb zvolených Odbornou komisiou festivalu. Tam kde bolo potrebné skladby boli dodatočne dopracované a upravené tunajšími hudobnými odborníkmi. Pre udelenie uznání, výhercov a cien komisie festivalu oceňovali skladbu a jej melodickosť, výkony spevu/interpretáciu, kvalitu a poslanie textu skladby. Verejnosť hlasmi prítomných v Dome kultúry a hlasmi sledovateľov festivalu cestou priamych rádio i TV vysielaní,(z)volili najpáčiivejšiu skladbu festivalu a prednes - spev - najúspešnejšieho speváka.

Odborná porota 40. festivalu Zlatý kľúč za víťaza 40. festivalu určila skladbu Ešte sme doma neboli; autorom skladby, textu a prednesu je Juraj Súdei, starší. Menovaný bol, ako víťaz súťaže, odmenený cenou poroty a cenou Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny v Srbsku (NRSNM). Ide o speváka, skladateľa a hudobného pedagóga, ktorý je už desaťročiami účastníkom festivalu a viackrát bol, prednesom/spevom a ponúknutou skladbou, víťazom toho festivalu.

Skladba Láska tajomná Juraja Berediho v podaní Tatiany Jaškovej získala prvú cenu za najúspešnejšiu interpretáciu.

Najkvalitnejším textom sa stal text skladby Strom autora Vladimíra Kováča.

Prítomní na festivale a sledovatelia festivalu cestou RTV Vojvodina a RTV Báčsky Petrovec za najkrajšiu skladbu zvolili pieseň Nech nás nič nerozdvojí autora Juraja Súdeiho, mladšieho - študenta hudby/husle. Interpretka skladby bola Martina Agarská, mladá speváčka so spevom krásnej farby, kvality zvuku a vokálnych schopností. Menovaná prvýkrát vystúpila na tom festivale.

Členovia odborných komisií 40.festivalu Zlatý kľúč boli: pre hudbu a interpretáciu Jovan Adamov, skladateľ a dirigent, mgr. Pavel Tomáš, starší, prof. hudby a Vladimír Kovač, prof. matematike a skladateľ hudby. Posudzovateľka textov skladieb bola PhD Zdenka Valentová-Beličová, tlmočníčka slovensko - srbského jazyka, prekladateľka a šéfredaktorka tunajšieho slovenského vedeckého časopisu (pre literatúru a kultúru) Nový život.

Ako je už zvyklosťou organizáciu a financovanie festivalu prebrali: Národnostná rada slovenskej národnostnej menšiny, Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov, Miestne spoločenstvo Selenča a Obec Báč. Záujem o festival, jeho pokračovanie, údržbu tak i jeho spoločenskú funkciu každoročne finančnou podporou pomáhajú udržiavať Pokrajinský sekretariát pre kultúru, verejné informovanie a vzťahy s náboženskými spoločenstvami z Nového Sadu a Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí z Bratislavy. V mene Organizátora a podporovateľov festivalu Libuška Lakatošová, predsedníčka NRSNM, s pomocníkmi, výhercom odovzdala ceny v tvare pamätnej listiny a kyticu (sviežich) kvetov.

Je pozoruhodný postoj činiteľov toho festivalu v sledovaní hudobných dianí medzi Slovákami v Srbsku. Vďaka tomu Jánovi Dobríkovi, hudobníkovi (gitara) zo Selenče, slávnostne bolo udelené osobitné uznanie za viac ako desaťročnú účasť na festivale skladbami, spievaním jeho a nevlastných skladieb a za realizovanie prednesov piesní so sprievodnou hudbou jeho orchestra.

Samuel Medveď bol skladbami viacročným účastníkom festivalu Zlatý kľúč. Predčasný, nedávny, odchod S. Medveďa do večnosti ponúkol Organizačnému výboru festivalu a obecnstvu, spevákmi a orchestrom podanom sprítomnenie jeho 4 populárnych skladieb. Tie skladby sú i dnes vysielané a spievajú sa počas stretnutí slovenského ľudu v SRB.

Bez zanietencov o hudbu, tvorenia nových skladieb a ich ponúknutie verejnosti ten prejav kultúry by ochudobnieval a už začodenými skladbami by sa i opakoval. Na taký stav vecí vplýval a osobitú pozornosť si zaslúžil Ján Šimoni, Selenčan, profesor matematike na dôchodku, osoba hrajúca na akordeóne a člen i niekoľkých festivalových orchestrov na tom festivale. Menovaný je jeden z prvých organizátorov toho festivalu a po dnes i vytrvalým spoluorganizátorom a realizátormi 40. festivalu Zlatý kľúč. S toho dôvodu a pôvodu NRSNM menovaného vyznamenala osobitým uznaním za takú činnosť na poli kultúry Slovákov Srbska.

ZÁVER

Hudba dodáva ľudským zážitkom zvláštnu atmosféru a aj ona sama je silným zážitkom. Fakty notami, textami, podaným spevom a súhrou s orchestrom a (očakávaným) budúcim knižným vydáním skladieb o tom svedčia od založenia festivalu. Po dnes skladby záujemcom, milovníkom populárnej hudby zveľaďujú každodennosť a spoločenské stretnutia. Cestou slovenskej a inorečovej mediálnej sféry v Srbsku a tam opakovaným podávaním skladieb i tá hudba ovplyvňuje ľudské city, snaženia, tvorivosť, oslavy a smútky človeka, ovplyvňuje jeho náladu a jeho pôsobenie–život - a človeku ponúka zábavu, rozptýlenie. Hudba nie je neutrálna v duchovnom smerovaní človeka. Ona ovplyvňuje schopnosť uvažovania a robenia úsudkov. Prítomnosťou na zábavách, oslavách, tancoch, hrozových obočkách, posedeniach ľudí a potom i v rodinách, cestou rádia a TV vysielaní, hudba tak zošľachtuje a spoločenský život etnika afirmuje i preto, že hudbou ovplyvňuje nádeje, očakávania, sľuby a pátranie človeka. Melódiu a textami hudba pomáha a upozorňuje ako lúštiť i zvládnuť aspoň časť záhad života. Vplyvmi na prejavy radosti i smútku, pokoja, povzbudzuje a oslavuje stretnutia, poznanie človeka, jeho verejné a skryté pocity a žiadosti. Poetikou textov a nimi zachytených estetických a umeleckých hodnôt^{7/} získava poslucháča, sledovateľa. Pôsobením na príjemcu vymedzuje a vysvetľuje mu tak funkciu i význam jeho venovania sa nielen hudbe ale i reči svojho, slovenského, národa a ich udržateľnosti ako súčasť kultúry etnika a ich spoločného vplyvu na navrstvovanie vzájomnosti a plodov práce, zároveň i v oslavách života etnika v multietnickej, multikultúrnej a multikonfesijnej spoločnosti Srbskej republiky.

V Belehrade novembra 2021

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- [1] Šedík M., Filozofia umenia /Analytická tradícia, Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela, Banská Bystrica, 2014
- [2] <https://hudobne-umenie.webnode.sk/dejiny-hudby/hudba-a-kultura/>
- [3] https://www.unipo.sk/public/media/files/docs/pf_katedry/svk/dokument_104_159.pdf
- [4] https://sh.wikipedia.org/wiki/Demografija_Socijalističke_Federativne_Republike_Jugoslavije
- [5] Demografski pregled, Beograd, XIII, Nr. 43/2013, Tab 1, str 4
- [6] <https://media.rtv.rs/sk/dobry-vecer-vojvodina/68859>
- [7] <http://hyperlexikon.sav.sk/sk/pojem/zobrazit/autor/2/poetika>

prof. Dr. ing. Vladimír VALENT